

Acer platanoides: hoog gewaardeerd, veel gebruikt

In het gebruikswaardeonderzoek laanbomen zijn maar liefst 13 soorten en cultivars van *Acer* opgenomen. Terecht, want het geslacht *Acer* kent een grote variëteit aan goede soorten en cultivars, de boom voldoet goed langs de straat en het aantal verschijningsvormen is groot. In onderstaand artikel de ervaringen met deze populaire soort.

In onze stedelijke woonomgeving dreigt voortdurend een versmalling van het sortiment door de steeds beperktere ruimte en het optreden van ziekten en aantastingen. De gevarieerdheid binnen het *Acer*-geslacht biedt volop mogelijkheden om deze dreigende versmalling tegen te gaan. Wel moet rekening worden gehouden met de bodemomstandigheden.

Van het areaal gekweekte acers neemt *A. platanoides* een belangrijke plaats in. We komen van deze soort meer dan 20 cultivars tegen. Drie cultivars komen

in dit artikel aan de orde: 'Autumn Blaze', 'Fairview' en 'Farlake's Green'.

Acer-soorten komen van nature voor in de gematigde streken van het hele noordelijk halfrond; vooral in Amerika en Azië is het aantal soorten groot. Hieronder zijn zowel soorten uit gebergtebossen, zoals *A. caesium* uit de Himalaya, als soorten uit rivierbossen, zoals de Amerikaanse soorten *A. saccharinum* en *A. negundo*. Van nature komen alleen de gewone esdoorn *A. pseudoplatanus* en de Spaanse aak *A. campestre* in Nederland voor. *A. platanoides* kon Nederland net niet bereiken.

Bij *A. platanoides* schuilt de sierwaarde vooral in het blad. De bladkleur is, afhankelijk van de cultivar, groen tot bruinrood en er zijn enkele bontbladige soorten. Bijzonder is dat bij een aantal cultivars de bladkleur in de loop van het seizoen verandert: van rood naar donkergroen en later verkleurend naar goudgeel tot oranje-rood.

De bladeren zijn vijflobbig met een fijne draadachtige punt. Kenmerkend voor *A. platanoides* is de aanwezigheid van melksap in de bladstelen en nerven. *A. platanoides* groeit goed op zonnige en op lichtbeschaduwde standplaatsen. Minder bekend maar ook bijzonder zijn de rijkbloeiende tuilen goudgele bloemen nog voordat het blad uitloopt.

Gebruikswaardeonderzoek

'Autumn Blaze' is een door de Technische Keuringscommissie van de Naktuinbouw in Lichtenvoorde geselecteerde cultivar die geel bloeit, een gezonde groene kroon heeft en een fraaie goudgele herfstkleur. De cultivar is voor het gebruikswaardeonderzoek geplant in Hilversum en Leeuwarden (figuur).

De bomen staan in beide plaatsen volledig opgesloten (boomspiegel van 1,2 m) in de verharding en laten een goede groei zien. Opvallend in Hilversum is dat de kronen vrij smal blijven. 'Autumn Blaze' wordt een wat hogere boom dan 'Cleveland' en heeft een meer open kroon dan 'Emerald Queen'.

Acer platanoides vormt een gezonde groene kroon. Hier een ouder exemplaar van 'Autumn Blaze' in Hillegom.

A. platanoides 'Fairview' is pas in het voorjaar van 2004 aangeplant in Andelst (gemeente Overbetuwe) en in Zeewolde. Het blad van 'Fairview' loopt roodbruin uit, verkleurt in de zomer bruinrood en in de herfst naar bronsgroen. De cultivar lijkt daarmee veel op *A. platanoides* 'Deborah' en *A. platanoides* 'Schwedleri'.

Het voordeel van deze cultivar is dat de boom rechter groeit in de kwekerijfase, terwijl 'Schwedleri' moeilijk een rechte, doorgaande spil maakt. De kroon lijkt daarbij wat smaller te blijven en door de meer opgaande takstand minder onderhoud nodig te hebben.

Of de cultivar als oudere boom echt een verbetering is van de 'Schwedleri', moet echter nog blijken. Bekend is dat 'Schwedleri' als oude boom bijzonder mooi is. Wat dat betreft zijn er nog onvoldoende gegevens beschikbaar uit het gebruikswaardeonderzoek.

A. platanoides 'Farlake's Green' staat in het Nederlandse gebruikswaardeonderzoek alleen uitgeplant in Den Helder. De bomen staan hier in de verharding op een parkeerplaats en hebben een nogal open kroon. Na zeven jaar is de groei matig, waarschijnlijk vanwege de voor *Acer* te natte bodem. De bomen hebben echter geen last van de zoute zeewind.

'Farlake's Green' loopt bronsgroen uit en het blad blijft groen aan de boom in de herfst, om uiteindelijk naar geel te verkleuren en af te vallen. De cultivar wordt hoger

dan 'Cleveland' met een meer open kroon dan 'Emerald Queen'.

In Duitsland is deze cultivar ook opgenomen in het gebruikswaardeonderzoek. Hier werd de boom in de afgelopen tien jaar als matig beoordeeld vanwege de vorstgevoeligheid in de meeste deelnemende steden. In Osnabrück was het oordeel echter zeer positief; de bomen groeiden goed, bleven geheel meeldauwvrij en hadden daar ook niet te lijden van de vorst. Ook in Stockholm blijkt de boom beter bestand tegen vorst dan 'Emerald Queen'. Gezien de geografische ligging van Osnabrück zou dit ook voor de Nederlandse situatie perspectief kunnen bieden.

Belangrijke basis

Samenvattend kan worden gesteld dat met de opkweek van een stevige *A. platanoides* met een rechte spil en een goed vertakt wortelstel, een belangrijke basis wordt gelegd voor de groei en ontwikkeling op de uiteindelijke standplaats. Een goed opgekweekte boom vraagt op de uiteindelijke standplaats relatief weinig aandacht. Stevig snoeien in de gehele opkweekfase vormt een van de belangrijkste aandachtspunten.

'Autumn Blaze' kenmerkt zich daarbij door een goede groei, ook in de verharding. Als 'Fairview' voldoet aan de verwachting, heeft deze cultivar als voordeel dat gemakkelijker een boom met een goede kwaliteit te kweken is die relatief smal

Ook in de volwassen fase houdt *Acer platanoides*, hier *A. platanoides* 'Farlake's Green', een vrij open kroon.

blijft in vergelijking met sterk verwante cultivars. 'Farlake's Green' blijkt een goede kustboom.

Behalve aan de bodem stelt *A. platanoides* verder geringe eisen. Strooizout ►

Tips voor een goede opkweek van *Acer platanoides*

Plant uniform materiaal uit; 1+1 met een dikte van 9/12 mm of 1+0 met een dikte van 8/10 mm. Belangrijk is een boom te kweken met een rondom vertakt wortelgestel, dat niet te grof is maar toch voldoende stevige wortels heeft ontwikkeld. Daarom wordt aanbevolen 1x verplante onderstammen op te planten en wortelsnoei toe te passen bij het opplanten van de spullen. Deze bomen zullen beter aanslaan, niet te veel lengte ontwikkelen en daardoor niet snel scheef zakken.

Knip enkele weken na het oculeren de onderstammen half door. Dit stimuleert een goede oogontwikkeling en voorkomt scheef waaien. Voer deze teelthandeling niet te vroeg uit; de ogen lopen dan in de herfst nog uit. Voor de teelt is dat geen probleem, maar het veroorzaakt wel extra werk.

Zet in februari, direct na het afzetten van de onderstam, boven de oculatie een oculclip over

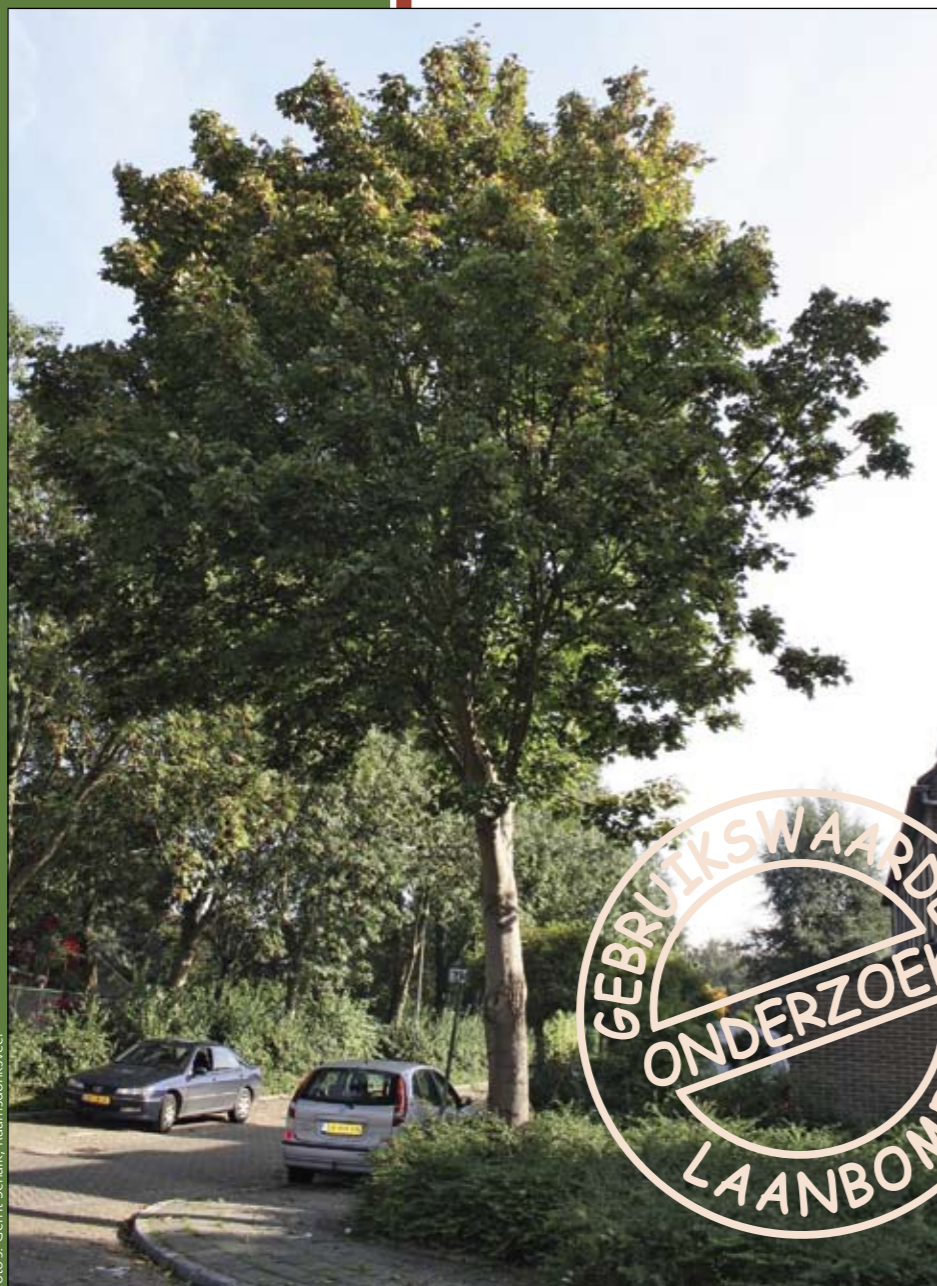
de oculatie. Daardoor wordt het uitlopende oog in april direct recht omhoog gestuurd. De clip blijft zitten totdat de nieuwe scheut ongeveer 15 cm lang is en aan de stok gebonden is. Met deze methode komt de cultivar mooi recht op de onderstam te staan, wat een verbetering is van de uitwendige kwaliteit.

Top de spullen aan het eind van het tweede teeltjaar in de winter op ongeveer 200 cm. In het derde teeltjaar wordt een nieuwe top ingebonden. Door het toppen ontstaat een betere vertakking. Ook wordt een kortere stevige boom verkregen, waardoor de bomen minder windgevoelig zijn. Elk jaar komt het op een aantal kwekerijen voor dat door hevige buien en wind bomen omwaaien. Het risico van omgewaaide bomen is dat de inwendige celstructuur zozeer beschadigd is, dat ze later alsnog omgaan en afbreken. Dit ondanks dat ze weer recht zijn gezet en aan de stok zijn

gebonden. Tijdig snoeien en aanbinden blijft dus geboden.

Let erop dat de boom een doorgaande spil maakt. Ondanks dat *Acer platanoides* 'Fairview' op dit punt beter scoort dan 'Schwedleri', blijft het toch een aandachtspunt. 'Schwedleri' maakt op de kwekerij maar moeilijk een rechte, doorgaande spil. Dat kan resulteren in 30% uitval door kromme stammen. Dit is dan ook de reden dat deze cultivar bijna niet meer wordt gekweekt.

Zorg ervoor dat bij het afleveren van de bomen de dode klikken altijd zijn verwijderd. *A. platanoides* is gevoelig voor *Nectria cinnabarina* (vuur). Deze aantasting komt het eerst voor op jong dood hout. De kans bestaat dat de aantasting verder doortrekt naar het gezonde hout. Dat vergroot het risico op stambreuk.

Jonge *Acer platanoides* 'Fairview', voor het onderzoek geplant in een straat in Andelst.

Foto: Gerrit Schalk, Raamsdonksveer

Een ouder exemplaar van *Acer platanoides* 'Schwedleri'.

Het gebruikswaardeonderzoek laanbomen heeft als doel kennis over de toepasbaarheid van nieuwe laan- en straatbomen in het stedelijk gebied te vergaren en vervolgens uit te dragen. Het onderzoek vindt plaats in 19 gemeenten en wordt uitgevoerd door PPO Boomkwekerij en Naktuinbouw. Het Productschap Tuinbouw financiert het project.

en een verdichte bodem zijn funest. Geef de esdoorn bij voorkeur de ruimte (een ruime boomspiegel, groenstrook).

Verder is *A. platanoides* ongeschikt voor zeer droge bodems en voor bodems waar sprake is van stagnerend grondwater. Alleen bij een open bodem is het mogelijk om *A. platanoides* in de verharding te zetten.

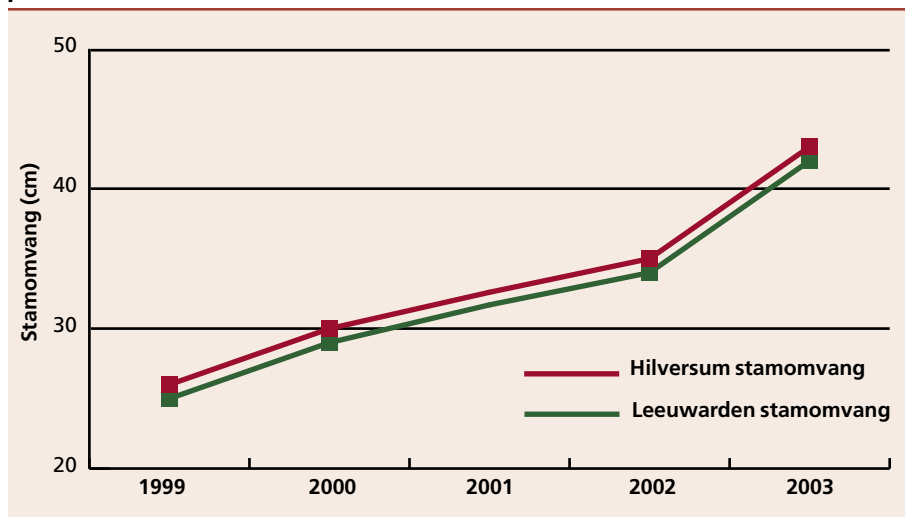
De gevoeligheid voor bodemverschillen

blijkt ook uit de gegevens van *A. platanoides* 'Fairview'. Op de jonge klei (Zeewolde) met een hoge pH zijn goedgevulde kronen gevormd. In het derde groeiseizoen laat 'Fairview' hier een scheutlengte van 60 tot 100 cm zien. In Andelst, waar de bomen geplant zijn in bomenzand, doen de bomen het ook goed, maar is de groei iets gematigder. Op een arme en natte zandbodem gaat het

verkeerd. Alle cultivars van *A. platanoides* die opgeplant stonden in Zundert, waren uiteindelijk verdwenen als gevolg van de slechte ontwatering op de standplaats.

De grote diversiteit aan bladkleuren in de loop van het seizoen maakt *A. platanoides* tot een zeer interessante straatboom. Niet alleen in de herfst, maar ook bij het uitlopen en in de zomer. ■

Figuur. Groei van *Acer platanoides* 'Autumn Blaze' in Hilversum en Leeuwarden in de periode 1999-2003.

Bart van der Sluis, Gerrit Schalk en Jelle Hiemstra

Van der Sluis is onderzoeker bij PPO Boomkwekerij in Lisse, (0252) 46 21 08/bart.vandersluis@wur.nl; Hiemstra is projectleider bij PPO Boomkwekerij in Lisse, (0252) 46 21 07/jelle.hiemstra@wur.nl; Schalk is specialist bij Naktuinbouw in Raamsdonksveer, (0162) 51 14 00/g.schalk@naktuinbouw.nl.

Het onderzoek is gefinancierd door het Productschap Tuinbouw.

Kijk voor meer informatie over het gebruikswaardeonderzoek op www.deboomkwekerij.nl.

Meer informatie

Meer informatie

Voor meer informatie over het gebruikswaardeonderzoek: Jelle Hiemstra PPO Boomkwekerij, telefoon (0172) 23 67 06, of www.straatbomen.nl.